

Reducering av balansansvarsavgiften

Förslag till nödgärd

Svenska kraftnät ansöker om att få använda intäkter från överbelastning för att reducera de balansansvariga parternas grundavgift med ca 1,7 mdkr för 2022 och ca 2,7 mdkr för 2023. Genom att använda intäkter från överbelastning för att kompensera för de ökade kostnader som det höga elpriset har medfört kan Svenska kraftnät bibehålla dagens avgiftsnivå även under 2023. Svenska kraftnät behöver därmed inte genomföra den planerade höjningen på ca 40 procent av grundavgiften och inte heller vidta någon ytterligare höjning under 2023 för att kompensera för de ökade kostnaderna. Med hänsyn till att Svenska kraftnäts kostnader varierar med elpriset kan ovan belopp bli både högre och lägre beroende på utvecklingen av elpriset.

Bakgrund

För att mildra konsekvenserna av de höga energipriserna i Europa som det exceptionella omvärldsläget och kriget i Ukraina har medfört har EU-kommissionen föreslagit en ny förordning, Rådets förordning (EU) 2022/1854 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna. Den nya förordningen trädde i kraft den 8 oktober 2022. Förordningen ger Svenska kraftnät möjlighet att, under vissa förutsättningar och efter godkännande från Energimarknadsinspektionen, använda överskottet från intäkter från överbelastning till att finansiera åtgärder som stödjer elslutkunder.

I samband med det pågående arbetet med den nya förordningen fick Svenska kraftnät i uppdrag av regeringen att ansöka om att använda intäkter från överbelastning för att finansiera nödgärder för konsumenterna och företag. Som en del i detta arbete har Svenska kraftnät sett över möjligheten att använda intäkter från överbelastning till att reducera avgifterna gentemot de balansansvariga parterna för att på så sätt reducera elslutkundens kostnad.

Balansansvarsavgiften

De balansansvariga parternas avgifter består av tre komponenter, en grundavgift, en obalansavgift och en veckoavgift.

Grundavgiften ska täcka de kostnader som uppkommer i balanseringen av elsystemet och som inte direkt kan kopplas till den balansansvariga partens obalans. Därmed ska avgiften täcka kostnaden för personal, merparten av kostnaden för stöd-tjänster, avskrivningar och övriga kostnader inklusive den del av avkastningskravet som verksamhetsgren Systemansvar ska stå för. Grundavgiften är utformad för att fördela kostnaderna mellan de balansansvariga parterna på ett rättvisande sätt och syftar inte till att ge någon form av styrsignal. Avgiften baseras på den balansansvariga partens uppmätta förbrukning och produktion. Grundavgiften uppgår idag till 0,85 euro per MWh och står för ca 95 procent av avgiftsintäkterna från balansansvarsavgiften.

Obalansavgiften ska täcka de kostnader som direkt kan kopplas till den balansansvariga partens obalans och är den avgiftskomponent som är utformad för att ge de balansansvariga parterna incitament till att vara i balans och på så sätt hålla ned

den totala kostnaden för balanseringen av elsystemet. Avgiften baseras på den balansansvariga partens obalansvolym per elområde. Obalansavgiften uppgår idag till 1,15 euro per MWh och utgör ca 5 procent av avgiftsintäkterna från balansansvarsavgiften.

Veckoavgiften är en fast avgift som är till för att täcka de administrativa kostnaderna som uppstår hos eSett som utför den nordiska balansavräkningen. Veckoavgiften uppgår till 30 euro per vecka per balansansvarig part och utgör en mycket liten del av avgiftsintäkterna från balansansvarsavgiften.

Rättsliga förutsättningar

Enligt artikel 19.2 i elmarknadsförordningen ska följande mål prioriteras med avseende på tilldelning av intäkter från överbelastning mellan elområden.

a) garantier för att den tilldelade kapaciteten faktiskt är tillgänglig, inbegripet kompensation för garanterad kapacitet, eller

b) optimering av användningen av kapacitet mellan elområden för att bibehålla eller öka överföringskapaciteten, i tillämpliga fall genom samordnade korrigerande åtgärder, eller täckning av kostnader för nätinvesteringar i syfte att minska begränsningen i sammanlänknings.

Om de prioriterade mål som anges i artikel 19.2 i elmarknadsförordningen har uppfyllts i tillräcklig grad, får intäkterna användas som en inkomst som ska beaktas av tillsynsmyndigheterna när dessa godkänner metoderna för beräkning av nättariffer eller fastställande av nättariffer, eller båda. Övriga intäkter ska placeras på ett separat internkonto tills dess att de kan användas för de ändamål som avses i artikel 19.2 i elmarknadsförordningen.

Enligt artikel 9.1 i den nya nödförordningen får intäkter från överbelastning som härrör från tilldelning av kapacitet mellan elområden därutöver användas för att finansiera åtgärder till stöd för elslutkunder i enlighet med artikel 10 i nödförordningen. Som exempel på tillåten åtgärd anges i artikel 10.4 b) i nödförordningen direkta överföringar till elslutkunder, inbegripet genom proportionella sänkningar av nättariffer. Åtgärder för att finansiera stöd för elslutkunder ska enligt artikel 10.2 i nödförordningen vara klart definierade, transparenta, proportionella, icke-diskriminerande och kontrollerbara och får inte motverka skyldigheten att minska bruttoelförbrukningen enligt artiklarna 3 och 4 i nödförordningen.

Artikel 10 i nödförordningen ska enligt artikel 22 i nödförordningen börja tillämpas från och med den 1 december 2022.

Motiv till nödatgärden

Svenska kraftnät anser att det är viktigt att i ett första steg se över hur vi kan bidra till att begränsa kostnaden för elslutkunden genom att reducera våra egna avgifter för att inte försvåra situationen för de elslutkunder som inte får någon annan typ av elstöd. En reduktion av grundavgiften är ett snabbt och enkelt sätt att reducera kostnaden för elslutkunden. Det medför inga merkostnader i form av nya rutiner, förändringar i IT-system eller ökad administration och därmed går ingen del av

intäkterna från överbelastning förlorade på vägen. Förslaget begränsar också kostnadsökningen för flertalet av alla elslutkunder oavsett var i landet de bor och hur stor förbrukning de har.

Den föreslagna åtgärden bedöms vara i linje med exemplet i artikel 10.4 b) i nödförordningen genom att en reduktion av balansansvarsavgiften kan likställas med en sänkning av nättariffen. De båda åtgärderna riktar sig mot aktörer på elmarknaden och inte direkt till slutkund samt reducerar kostnaden för såväl förbrukare som producenter. Fördelen med den föreslagna åtgärden i förhållande till en tariffsänkning är att en oförändrad grundavgift direkt tillfaller den elslutkund som annars hade drabbats av en ökad kostnad. Vid en sänkning av transmissionsnätstariffen är det upp till underliggande nät att bestämma hur, när och på vilket sätt sänkning kommer slutkunden till del.

Förslaget bedöms också vara förenligt med de kriterier som anges i artikel 10.2 i nödförordningen. Åtgärden är tydligt definierad och transparent då den är avgränsad till att handla om en avgiftsreduktion. Åtgärden bedöms vara proportionell då det handlar om ett begränsat belopp för att lindra konsekvensen av de kostnadsökningar som en kraftig höjning av grundavgiften annars skulle medföra för elslutkunderna. Den medför inte någon merkostnad utöver själva reduktionen och den övervägande delen av de 4,4 mdkr beräknas tillfalla elslutkunden i enlighet med vad som beskrivs i avsnittet "Påverkan på elslutkunden och marknadens aktörer". Avgiftsreduktionen står därtill i proportion till vilken kostnadsökning elslutkunden annars skulle få. Då avgiftsreduktionen per MWh är densamma för alla balansansvariga parter är den icke-diskriminerande. Våra avgifter publiceras på hemsidan och vi följer upp resultatet per verksamhetsgren så informationen finns tillgänglig för allmänheten och är på så vis kontrollerbar. Åtgärden motverkar inte skyldigheten att minska bruttoelförbrukningen då reduktionen utgör en mycket liten del av elpriset. Genom att det endast är grundavgiften som reduceras bedöms förslaget inte heller i övrigt påverka marknadens funktionssätt eller incitamenten att vara i balans.

Då grundavgiften tas ut på både produktion och förbrukning medför en reducerad grundavgift att även producenternas kostnadsökning begränsas. Svenska kraftnät bedömer att det är rimligt att en viss del av reduktionen tillfaller producenterna med hänsyn till att även många producenter drabbas av dagens höga elpriser och stora prisskillnader. De flesta producenter har prissäkrat en stor del av sin produktion i förväg till ett pris som är väsentligt lägre än dagens elpris. Det höga systempriset i kombination med dagens stora prisskillnader har medfört att prissäkringar som har skett till systempris inte längre fungerar effektivt för producenter i elområde 1 och 2 vars prisområdesrisk därmed blivit mycket hög. Genom att producenterna i norr inte får ta del av de höga elpriserna i södra Sverige har det utifrån dagens förutsättningar svårt att kompensera för denna prisområdesrisk. Kostnaden för obalanser och utebliven leverans har också ökat som en följd av att inköpspriset för denna el är mycket högre än det prissäkrade priset. Därtill medför osäkerheten och de höga priserna på dagens elmarknad att de grundläggande riskerna för alla aktörer på elmarknaden ökar.

Energimarknadsinspektionen har sedan tidigare bedömt att Svenska kraftnät lever upp till de prioriterade målen i tillräcklig grad för 2022 och 2023 enligt beslut daterat den 21 april 2022 med ärendenummer 2022-101658 respektive beslut daterat den 6 juni 2022 med ärendenummer 2022-101657. Med hänsyn till det höga inflödet av intäkter från överbelastning och att den föreslagna åtgärden rör ett relativt begränsat belopp bedömer Svenska kraftnät att förslaget inte heller långsiktigt påverkar vår förmåga att nå de prioriterade målen enligt artikel 19.2 elmarknadsförordningen.

Påverkan på elslutkunden och marknadens aktörer

Elslutkunder

Även om grundavgiften tas ut från de balansansvariga parterna vidareförs avgiften vanligtvis direkt till elslutkunden via elleverantören och grundavgiften utgör därmed en form av prispåslag på elpriset. För större förbrukare redovisas vanligtvis grundavgiften separat medan den för mindre förbrukare kan ingå som en del i det prispåslag som elleverantören debiterar elslutkunden. Det innebär att om Svenska kraftnät inte tar ut de ökade kostnader som har uppstått som en konsekvens av det höga elpriset via grundavgiften kan inte heller elleverantören höja denna avgift/detta prispåslag mot elslutkunden med hänvisning till Svenska kraftnät. Den föreslagna reduceringen av balansansvarsavgiften vidareförs på så sätt direkt till elslutkunden som därmed får en reducerad kostnad i form av en utebliven höjning av grundavgiften/prispåslaget.

Om Svenska kraftnät skulle inkludera de ökade kostnader som det höga elpriset prognostiseras medföra under 2022 och 2023 i grundavgiften för 2023 skulle det resultera i en höjning på ca 165 procent utifrån dagens avgiftsnivå på 0,85 euro per MWh. Det motsvarar en ökning med ca 1,4 euro per MWh. Förslaget beräknas därmed leda till en direkt besparing på knappt 300 kr för en villakund med en förbrukning på ca 20 000 kWh per år.

Därutöver tillkommer den indirekta effekten som följer av att en reduktion av grundavgiften på produktion också bedöms leda till ett lägre elpris. Genom att producenternas marginalkostnad reduceras kan de bjuda in sin produktion till ett lägre pris på elbörsen vilket i sin tur leder till ett lägre elpris för elslutkunden. Enligt ett förenklat synsätt bör elpriset reduceras med motsvarande belopp som reduceringen av grundavgiften med undantag för de timmar när Sverige är nettoimportör varvid svensk produktion inte blir prissättande. Den indirekta kostnadsbesparingen för elslutkunden beräknas därmed maximalt uppgå till ca 97 procent av reduceringen av grundavgiften då Sverige under de senaste åren varit nettoimportör under ca 3 procent av tiden. För att inte överskatta det indirekta värdet som tillgodoräknas elslutkunden reduceras denna andel till hälften för att mildra den osäkerhet som denna typ av förenkling medför. Det resulterar i en kostnadsreduktion på drygt 140 kr för en villakund med en förbrukning på ca 20 000 kWh vars totala besparing av den föreslagna nödgärden därmed uppskattas till ca 440 kr.

Förbrukarsidans andel av det totala beloppet för nödgärden bedöms utifrån ovanstående resonemang uppgå till ca 73 procent och motsvara ca 3,2 mdkr varav

ca 3 mdkr tillgodoräknas elslutkunden och resterande del de elleverantörer som erbjuder fastprisavtal. Hänsyn har då tagits till att förbrukningen i Sverige är något lägre än produktionen så den direkta reduceringen på förbrukarsidan uppgår till ca 47 procent av det totala beloppet på 4,4 mdkr.

Elleverantörer

Vid tecknandet av nya fastprisavtal och för alla rörliga elhandelsavtal kommer reduceringen av grundavgiften inte direkt påverka elleverantören utan reduceringen kommer då vidareföras till elslutkunden via ett lägre prispåslag/en lägre grundavgift enligt avsnittet ovan.

I de fall som en elleverantör sedan tidigare har ingått fastprisavtal som inkluderar balansansvarsavgiften kommer reduceringen av grundavgiften istället reducera elleverantörens kostnad eftersom en höjning av grundavgiften därmed inte kommer att vidareföras till slutkund. Då elleverantören vid tecknandet av fastprisavtalet inte har haft möjlighet att ta höjd för de kraftiga höjningar av grundavgiften som kommer följa av det höga elpriset motverkar reduceringen av grundavgiften den förlust dessa elleverantörer annars kommer göra. Det reducerar därigenom den ekonomiska risk som det höga elpriset har medfört för de elleverantörer som har tecknat fleråriga fastprisavtal och förbättrar därmed deras förutsättningar att kunna leva upp till sina ingångna avtal.

Utöver den direkta effekten tillkommer den indirekta effekten genom att reduceringen av grundavgiften på produktion bedöms leda till ett lägre elpris. Sammantaget beräknas nyttan för elleverantörerna, baserat på andelen fastprisavtal, uppgå till ca 0,2 mdkr vilket motsvarar ca 5 procent av det totala beloppet på 4,4 mdkr.

Producenter

Grundavgiften vidareförs vanligtvis direkt från den balansansvariga parten till producenten. Då produktionen är något större än förbrukningen i Sverige medför en reduktion av grundavgiften att ca 53 procent av de 4,4 mdkr tillfaller producentkollektivet. Genom att den reducerade grundavgiften till ungefär hälften bedöms leda till ett lägre elpris och inte till att förbättra producenternas resultat beräknas dock producenternas andel uppgå till ca 27 procent av beloppet på 4,4 mdkr vilket motsvarar ca 1,2 mdkr.

I de fall som den svenska elproduktionen inte är prissättande kommer reduceringen av grundavgiften bidra till att förbättra producenternas förutsättningar att hantera de merkostnader som det höga elpriset och de stora prisskillnaderna kan medföra i enlighet med vad som beskrivits i tidigare avsnitt.